

III.

Geschiedenis van den Draak van Pont en van den Zwanenridder.

Ik wil u thans, als bij afwisseling, op een paar ouderwetsche Geldersche vertelsels vergasten. Voor de volkomene waarheid van die verhalen durf ik niet instaan; wel zal er eenige waarheid tot grondslag liggen, maar het overige is er bij verdund. Zulke vertelsels heeten legenden of *sagen*. Later hoop ik u niets te verhalen, dan zaken, die werkelijk gebeurd zijn, en die ik des noods zou kunnen bewijzen uit die oude perkamenten of oorkonden, waarvan ik u vroeger gesproken heb.

Vóóraf moet ik u doen opmerken, dat een groot gedeelte van Gelderland in den tijd, waarvan wij thans spreken — en dat is wel duizend jaar geleden — twee groote gouwen of graafschappen uitmaakte, die een deel waren van het groote Duitsche Rijk. Het eerste dier graafschappen heette Hameland, en strekte zich aan beide zijden van den IJssel uit, dus over Zutfen en een gedeelte van de Veluwe. Het tweede heette Teisterbant, en hiertoe behoorde het grootste gedeelte van de Betuwe en Nijmegen. In deze landstreken had de keizer van Duitschland landvoogden of stadhouders aangesteld, om ze in zijne plaats te besturen.

Nu leefde er, vóór ongeveer duizend jaren, in Hameland zekere graaf HERMAN van Zutfen. Hij had slechts het

bestuur over een klein gedeelte van Hameland, maar hij was wijs en rechtvaardig, en daarom een zeer gelukkig man. Hij had eene éenige dochter, MARGARETHA geheeten, eene beeldschoone jonkvrouw, en deze was verloofd aan een edel heer, WICHARD *van Pont*. Het land van Pont was gelegen in het tegenwoordige Limburg, dat in lateren tijd ook tot Gelderland behoorde. Nu gebeurde het, zoo als in die oude tijden dikwijls het geval was, dat het gansche land van Pont in vrees en angst verkeerde over zekeren draak. Hoe het ondiër er uitzag, bij voorb. of het ook vleugels had, en of het één dan wel meer koppen had, wordt ons niet gemeld. Genoeg, het monster moet er verschrikkelijk uitgezien hebben, het richtte daarbij de vreeselijkste verwoestingen aan, verslond menschen en vee, en wanneer de een of andere wakkere krijgsman het wagen durfde, het te bestrijden, dan was hij zeker van zijnen dood. Alle pogingen om den draak te verdrijven bleven vruchteloos; hij bleef soms dagen lang onder denzelfden grooten eikenboom liggen, en zelfs plechtige gebeden en processien, waarmede men in die dagen meende veel te kunnen uitrichten, hielpen hier niets. Zijn adem was zoo verpestend, en verbreidde zulk eenen stank in den omtrek, dat uren ver menschen en vee stierven. Toen besloot heer WICHARD, het mocht kosten wat het wilde, zijn land van dien plaag te verlossen, en tevens aan zijne schoone bruid te toonen, welk een fier en kloek ridder hij was. Het waagstuk gelukte volkomen. Met eenen dolk, welken niet minder dan zeven en twintig zijner voorvaderen reeds gedragen hadden, bracht hij den draak zulk eenen gevoeligen stoot toe, dat deze, na een vreeselijk gevecht en onder akelige stuiptrekkingen, zijnen giftigen adem uit-

bliës. En — wat nu het allervreemdste van de zaak was — onder die doodstuipen hoorde WICHARD en allen, die op eenen verren afstand den strijd aanschouwden, het beest duidelijk: *Gelre! Gelre!* roepen, zoo luid, dat de lucht er van weergalmd en de grond er van daverde! Natuurlijk waren allen ontzettend bang en nieuwsgierig geworden, wat dat beteekenen mocht, maar WICHARD, ofschoon nog vermoeid van den strijd, spoedde zich ijlings naar zijne bruid. Onder het gejuich zijner dankbare landgenooten bracht hij nu zijne gemalin in het door hem verlorene land, waar hij jaren lang voorspoedig regeerde. Op de plek, waar de draak was neêrgeveld, bouwde hij eene nieuwe stad, en noemde die, naar de laatste woorden van den draak: *Gelre!* Van daar zegt men, dat later het geheele gewest Gelderland werd genoemd.

Het andere deel van Gelderland heette, zooals wij zeiden, Teisterbant. Het moet al eene zeer groote landstreek geweest zijn; sommigen zeggen, dat het in Zuid-Holland, bij de zee, begon, en zich uitstreckte tot ver voorbij Nijmegen. In die dagen woonde daar zekere graaf DIEDERIK, een edel en machtig heer, want al het land van Kleef, Teisterbant en Loen erkende zijn gezag. Maar hij was oud, en begreep, dat de dag van zijnen dood niet ver meer af was. Toch wenschte hij vooraf Palestina en het graf van onzen Zaligmaker te bezoeken, want in dien tijd trokken vele dappere en vrome ridders derwaarts, meenende daarmede een goed en Gode welgevallig werk te doen. Hij trok dan heen, en liet zijne eenige dochter BEATRIX bedroefd achter. Eens, dat deze aan het open venster van den fraaien en hoogen Nijmeegschen burg nederzat, en in de rivier, die daar zoo breed en statig

aan hare voeten stroomde, staarde, viel eensklaps haar gouden ring, het laatste geschenk van haren vader, in het water, en alle moeite, om dat kleinood terug te krijgen, bleef natuurlijk vruchteloos. Een groote blanke zwaan, die tusschen het riet verscholen zat, ving het op, beet er in, maar zóo fel, dat de ring ongelukkig in den snavel zitten bleef. In zijnen angst vloog het arme dier her- en derwaarts, en zwom eindelijk met den ring den Rijn op, tot ver in Zwitserland. Het toeval wilde nu, dat juist een dapper, wonderschoon en jong ridder, ELIUS geheeten, op zijne terugreis van Palestina, zich in de Zwitsersche gebergten met de jacht vermaakte, en toen hij dáar, op zekeren morgen, peinzend, misschien wel op nieuwe avonturen, aan den oever des Rijns nederzat, streek onze zwaan eensklaps liefkoozend bij hem neder. Met verbazing bemerkte de ridder, hoe daar in den snavel van den zwaan een gouden ring stak; maar nauwelijks had hij den ring gevat, of de vogel rukte zich los, en de ring bleef in zijne handen. De ridder bekeek hem nu nauwkeurig; aan de eene zijde stond: »ik behoer aan de »waardigste der jonkvrouwen,» en aan de andere zijde: »Verdien en win!» »Ja wel,» sprak onze ELIUS, »heel gaarne, maar wat en waar?» En ziet, als gaf de een of andere gediensstige geest het hem in, zijn besluit is genomen. Hij trekt zijn verguld zwaard, houdt eenen zwaren eik neder, holt dien uit tot een bootje, en begeeft er zich mede te water. En ó wonder, de zwaan voegde zich, misschien wel uit dankbaarheid, vroolijk klapwiekend weder bij hem, en wees hem den weg, en als zij zoo voor hem uitzwom met hare breede witte vlerken, scheen het, alsof een scheepje met volle zeilen den Rijn afvoer.

Ondertusschen verkeerde BEATRIX op haren burg te Nijmegen in het uiterste gevaar. Al de vijanden haars vaders — want machtige heeren hebben altijd vijanden — maakten van zijne afwezigheid gebruik, om aan de zwakke BEATRIX al hare landen te ontnemen. Thans trokken zij met vereende macht tegen den burg op, en daar binnen zat BEATRIX, benauwd en schreiende naar eenen redder uitziende. Er werd zeer gestreden, en de aanvallers hadden zeker het kasteel bemachtigd, en alles daarbinnen geplunderd en vermoord, had niet plotseling een vreemd, jong ridder, op den klank van het wapengekletter toegesnel, zich onder den strijdenden hoop gemengd. Geducht waren zijne slagen (want die de verdrukte onschuld beschermt, kan goed vechten). In weinig tijds waren alle vijanden tot den laatsten man geveld, en ELIUS knielde bebloed en bestoven neder aan de voeten van de schoone BEATRIX, en vertoonde haar den ring. De zwaan had hem den rechten weg gewezen.

En nu? het vervolg kunt gij wel raden. BEATRIX was zoo ingenomen met haren ridder, dat zij zelfs vergat hem naar zijnen naam en zijne afkomst te vragen. Zij liet hem den ring behouden, en werd aanstonds zijne vrouw. Na den dood van zijnen schoonvader volgde ELIUS dezen op; hij vergrootte zijn gebied, en hield al zijne vijanden op eenen eerbiedigen afstand. Met zijne BEATRIX sleet hij zeer gelukkige dagen, en kreeg bij haar drie zonen. Slechts éene belofte vergde hij van haar, namelijk, dat zij hem nooit zou vragen, wie hij was, of van waar hij kwam. Wat ELIUS tot deze zonderlinge geheimhouding bewoog, weten wij niet; BEATRIX echter kon ten laatste van nieuwsgierigheid niet meer eten noch slapen, en eens

op een nacht vroeg zij hem, half fluisterend: »Heer, zult gij dan nooit aan uwe zonen zeggen, van waar gij gekomen zijt?» Bedroefd stond ELIUS op, kleeedde zich, ging heen en — keerde nooit weder. Voor zijnen oudsten zoon DIEDERIK liet hij zijn verguld zwaard achter, met het graafschap Kleef; aan zijnen tweeden zoon GODFRIED zijn zilveren jachthoorn met zijn graafschap Teisterbant; de jongste kreeg het graafschap Loen met den kostbaren diamanten ring. Toen bouwden de zonen nog den Zwanentoren te Kleef, tot eene gedachtenis aan de avontuurlijke reize huns vaders; maar, tot groote droefheid van BEATRIX, zagen zij hem nooit weërom.

Andere schrijvers verhalen deze geschiedenis op eene andere wijze, maar dit is zeker, dat zij allen even als ik eene legende verteld hebben.